

Protiv Vlade Severne Makedonija trenutno se vode tri međunarodna arbitražna spora zbog oduzimanja koncesija u rudarskom sektoru, a odluke koje je SDSM pokrenuo stvorile su pravnu nesigurnost za strane investitore, uprkos otvorenosti prema njima i pozitivnom međunarodnom profilu koji je promovisala vladajuća stranka, prenosi SeeNews.

Prema podacima Konferencije Ujedinjenih nacija za trgovinu i razvoj (UNCTAD), stalnog međuvladinog tela u Sekretarijatu UN-a, koje se bavi pitanjima trgovine, ulaganja i razvoja, od sedam arbitražnih slučajeva pokrenutih od donošenja Zakona o međunarodnoj komercijalnoj arbitraži u 2006. godini, tri se odnose na navodne arbitražne prekršaje u rudarskom sektoru od 2017. godine, od strane aktuelne vlade.

U svim slučajevima, pogođeni su strani investitori, pri čemu indijska grupa Binani tvrdi da je koncesija za olovo i cink u Dobrevu i Toranici bila proizvoljno eksproprišana i preraspoređena, dok ukrajinsko-britanska kompanija Koper Investments tvrdi da je koncesija za bakar, zlato i srebro u Kazandolu otkazana bez zakonskog osnova.

U međuvremenu, Kuniko Risorsiz, u vlasništvu kontroverznog izraelskog milijardera Benija Štajmeca, tvrdi da se vlada umešala u prodaju rudnika fero-nikla u Kavadarcima, što je efektivno rezultiralo bankrotom operativne kompanije.

Sve tri koncesije odobrila je prethodna vlada VMRO-DPMNE. Nijedna druga država zapadnog Balkana nema uporediv broj arbitražnih slučajeva koji utiču na jedan sektor, niti u tom tempu, prema istoj bazi podataka.

Izmenama Zakona o mineralnim sirovinama, Ministarstvo ekonomije pokušalo je da nađe dugoročno rešenje za zdravstvene i bezbednosne probleme stanovnika naselja u čijoj blizini su izdate koncesije za eksploataciju mineralnih sirovina, uz jednostrani raskid koncesija. Amandmani su prošli kroz skraćenu parlamentarnu proceduru, ali nisu usvojeni zbog raspuštanja Skupštine 16. februara, uoči vanrednih parlamentarnih izbora.

Poslovna zajednica je odgovorila da je Zakon o mineralnim resursima složen zakon, koji zahteva opsežnu javnu raspravu, a ne usvajanje u skraćenoj proceduri. Ovaj zakon je jedan od najčešće menjanih zakona, koji zahteva izmene na osnovu javne rasprave u kojoj će učestvovati predstavnici poslovne zajednice, Ministarstva ekonomije, nevladinog sektora, naučne zajednice i drugih zainteresovanih strana.

Prema amandmanima koje je predložila koalicija koju predvodi SDSM, koncesija se može prekinuti ako koncesionar u roku od godinu dana iskoristi manje od 30% planirane količine mineralnih sirovina ili ako koncesionar ne obavesti Ministarstvo ekonomije o promeni vlasništva. Vlada bi, prema tome, imala značajno diskreciono pravo da donosi arbitražne odluke, centralizuje odlučivanje i zaobilazi gradonačelnike, ostavljajući prostor za političkui motivisane zloupotrebe, ocenjuju kritičari ovog rešenja.

„Predložene promene su zabrinjavajuće. Objavljene su bez konsultacija sa industrijom ili zainteresovanim stranama i nije poznato kako bi se procenilo da je nekome ugroženo zdravlje i sigurnost. Na taj način se trasira put jednostranom raskidu ugovora i proizvoljnom odlučivanju, što ne samo da ide protiv onoga što EU zahteva u pogledu pravne sigurnosti i antikorupcijskih napora, već će zastrašiti potencijalne investitore“, kaže Patrik Forvard, glavni operativni direktor u kanadske kompanije Euromaks. On je pozvao da se stvore uslovi za predvidivo i konkurentno slobodno tržište na kome su strani investitori zaista dobrodošli. Glavni projekat kanadske kompanije za razvoj bakra i zlata je projekat Ilovica-Štuka na planini Ograzden, vredan 343 miliona evra. Međutim, u decembru 2019. godine vlada je odlučila da jednostrano raskine ugovor o koncesiji sa Euromaksom, na osnovu kašnjenja u dobijanju odgovarajućih dozvola. Euromaks je ocenio da je odluka politički motivisana i zapretio da će tražiti međunarodnu arbitražu, iako situacija još nije došla do te instance. Ako koncesionar Euromaks odluči da slučaj prepustiti arbitraži, Makedoniji preta rizik da plati veliku kaznu, u zavisnosti od ishoda presude. Kanađani su nedavno podneli tužbu Upravnom sudu protiv rešenja drugostepene državne komisije da u stavri ne postoji pravo na vađenje rude na mestu gde je planiran rudnik Ilovica.

Naime, nakon višegodišnjih protesta građana opštine Strumica i eko aktivista, vlada se odvažila i odlučila da planirani rudnik neće biti izgrađen. Ilovica je ostala bez koncesije, a „Zdrava dolina“ uputila čestitku za ovakvu odluku.

S druge strane, lokalne organizacije za zaštitu životne sredine vide predložene izmene zakona o rudarstvu kao korak u pravom smeru. Poslednjih godina stanovništvo u poljoprivrednim regionima postaje svesno rizika koje donose rudnici i sve se više protive otvaranju rudnika koji bi ugrozili životnu sredinu i uticali na poljoprivrednu proizvodnju.

Izvor: faktor.mk